

УДК 334.72

*Сталінська О. В., д.е.н., доцент, професор кафедри економіки підприємства
Донецького національного університету (Україна)*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВЕЛИКИМИ ПРОМИСЛОВИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Обґрунтовано доцільність вибору показника приросту капіталізації в якості головного критерію ефективності управління, оскільки даний показник є своєрідним індикатором збереження сприятливих макроекономічних умов, зростання фінансових і виробничих показників, успіху в інноваційній діяльності та ін. Доведено, що підвищення ефективності стратегічного управління компанією на сучасному етапі розвитку нерозривно пов'язане з питаннями формування та управління капіталізацією. Показник зростання капіталізації є ключовим індикатором ефективності стратегічного управління підприємствами. Низька ринкова капіталізація українських промислових підприємств у порівнянні з зарубіжними аналогами, порівнянними за розміром бізнесу, викликає необхідність більш детального розгляду причин даної диспропорції і розробки ефективних методів управління, спрямованих на підвищення капіталізації компаній. Тому перехід на вартісні принципи управління підприємствами передбачає глибоку стратегічну реструктуризацію, яка включає зміну системи матеріального заохочення менеджменту, вдосконалення інвестиційної та інноваційної політики, виявлення слабких сторін та їх усунення в системі стратегічного управління, системи планування і контролю, введення показників результативності діяльності бізнес-підрозділів і підприємства в цілому, дозволяють оцінювати внесок менеджерів в успіх.

Ключові слова: стратегічне управління, великі промислові підприємства, капіталізація, корпоративне управління.

Літ. 4.

Сталинская Е. В.

ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ КРУПНЫМИ ПРОМЫШЛЕННЫМИ ПРЕДПРИЯТИЯМИ.

Обоснована целесообразность выбора показателя прироста капитализации в качестве главного критерия эффективности управления, поскольку данный показатель является своеобразным индикатором сохранения благоприятных макроэкономических условий, роста финансовых и производственных показателей, успеха в инновационной деятельности и др. Доказано, что повышение эффективности стратегического управления компанией на современном этапе развития неразрывно связано с вопросами формирования и управления капитализацией. Показатель роста капитализации является ключевым индикатором эффективности стратегического управления предприятиями. Низкая рыночная капитализация украинских промышленных предприятий по сравнению с зарубежными аналогами, сравнимыми по размеру бизнеса, вызывает необходимость более детального рассмотрения причин данной диспропорции и разработки эффективных методов управления, направленных на повышение капитализации компаний. Поэтому переход на стоимостные принципы управления предприятиями предусматривает глубокую стратегическую реструктуризацию, которая включает изменение системы материального поощрения менеджмента, совершенствования инвестиционной и инновационной политики, выявление слабых сторон и их устранение в системе стратегического управления, системы планирования и контроля, введение показателей результативности деятельности бизнес-подразделений и предприятия в целом, что позволяет оценивать вклад менеджеров в успех.

Ключевые слова: стратегическое управление, крупные промышленные предприятия, капитализация, корпоративное управление.

Stalinska O. V.

IMPROVING THE EFFECTIVENESS OF STRATEGIC MANAGEMENT OF LARGE INDUSTRIAL ENTERPRISES.

Expediency choice capitalization rate of growth as the main criterion of efficiency of management, as this index is an indicator preservation of favorable macroeconomic conditions, growth and financial performance indicators, success in innovation, and others. Proved that the efficiency of the strategic management of the company in the current development is inextricably linked to issues of development and governance capitalization. The growth rate of capitalization is a key indicator of the effectiveness of strategic management. Low market capitalization of Ukrainian enterprises compared to foreign counterparts of comparable size businesses necessitates a more detailed examination of the causes of disparities and develop effective management techniques designed to increase capitalization companies. Therefore, the transition to the principles

of cost management of enterprises provides a deep strategic restructuring that involves a change in incentive compensation management, improve investment and innovation policy, identify weaknesses and address them in the strategic management, planning and control system, the introduction of performance indicators of the business units and enterprise as a whole, to assess the contribution of managers in success.

Keywords: *strategic management, large enterprises, capitalization, corporate governance.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна вітчизняна економіка характеризується подальшим удосконаленням економічної стратегії за всіма рівнями управління. Тенденції загальноекономічної нестабільності, насичення вітчизняних ринків, посилення конкуренції, перспективи входження підприємств у господарські зв'язки обумовлюють необхідність комплексного стратегічного управління, але до цього слід додати одну з головних проблем вітчизняної промисловості: тотальне старіння матеріально-технічної бази промислових підприємств в умовах гострого дефіциту фінансових ресурсів для їх модернізації. Тому на даному етапі розвитку економіки України актуальним питанням є розроблення ефективної економічної моделі стратегічного розвитку підприємства.

Застосовуючи сучасні методи стратегічного управління, підприємства повинні змінювати існуючий фінансово-господарський механізм, який не відповідає вимогам ринкової економіки. Вивчення різних форм акумулювання і перерозподілу фінансових ресурсів підтверджують особливу важливість розвинутого фондового ринку в процесі залучення грошових коштів у промисловість. Однак, ряд факторів перешкоджають повноцінній участі цього інституту в розвитку індустріального сектора економіки. Один з головних бар'єрів - відсутність систематизованих наукових знань щодо механізму формування ринкової капіталізації великих промислових підприємств (стійке зростання якої стає підґрунтям впровадження стратегічного управління) під впливом економічних факторів у сучасних вітчизняних умовах, що веде до збільшення невизначеності і підвищує ризик довгострокових стратегічних капіталовкладень у промисловість.

В результаті інформаційного розриву дані про підсумки господарської діяльності часто ігноруються інвесторами, а підприємства недооцінюються. Рішення про капіталовкладення приймаються при неповній інформації про стан емітента, з уваги інвесторів зникає ряд перспективних підприємств. У той же час, ринкова капіталізація вітчизняної промисловості знаходиться під постійною загрозою різких коливань через вплив несистематичних факторів, що не мають фундаментального значення для ринку.

Подолати розрив можна, вдосконалюючи стратегічне управління з урахуванням моделей впливу економічних чинників на ринкову капіталізацію промислових підприємств, що вирішить ряд проблем взаємодії фінансового та промислового секторів вітчизняної економіки. Тому необхідність впровадження ефективних засобів стратегічного управління великими вітчизняними підприємствами і недостатнє розуміння факторів формування їх капіталізації обумовило тематику дослідження.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Теоретичним і методологічним проблемам удосконалення діяльності підприємств присвячено багато наукових публікацій. Вагомий внесок у становлення і розвиток теоретичних положень стратегічного управління зробили: І. Ансофф, Р. Акофф, П. Друкер, М. Портер, А. Стрикленд, А. Томпсон, Е. Чандлер.

Особливості та розвиток теорії та методології розроблення методів стратегічного управління в сучасних умовах розглядаються в роботах провідних вчених: О. Амоші, С. Аптекаря, І. Булеєва, Б. Буркинського, О. Віханського, А. Воронкової, В. Гейця, В. Мазура, Б. Мільнера, Р. Фатхутдінова, М. Чумаченка, З. Шершньової.

Визнаючи велику значимість робіт вищевказаних вчених для розвитку теорії та практики управління підприємствами, слід зазначити, що іноді запропоновані рішення не дозволяють у повній мірі ефективно виявляти і використовувати фактори підвищення ефективності управління стосовно великих промислових підприємств.

Мета дослідження полягає в розробці комплексного підходу до підвищення ефективності стратегічного управління великими промисловими підприємствами з урахуванням моделей впливу економічних чинників на ринкову капіталізацію.

Існуюча практика управління великими промисловими підприємствами у державі, безумовно, потребує вивчення з подальшим формуванням наукового підходу з вироблення життєздатних пропозицій для їх інтенсивного оновлення. Оновлення в першу чергу потрібно в сфері створення технології ефективного стратегічного менеджменту, оскільки прогрес саме в цій області здатний забезпечити позитивний розвиток значної більшості об'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Зарубіжна практика управління розглядає зусилля по створенню ефективних механізмів менеджменту, як найважливіше завдання для успішного розвитку бізнесу і зміцнення підприємств та організацій. Це, в свою чергу, впливає на імідж підприємств, робить їх більш привабливими для інвесторів, підвищує їх ринкову цінність. Все перераховане слід розглядати, як єдиний, досить складний механізм.

Вивчення управлінського досвіду в економічно розвинених країнах свідчить, що діяльність великих підприємств у розглянутій області носить систематичний характер. Витрати при плануванні щодо реалізації кожного з компонентів управління носять глибоко осмислений характер (досягають 2-5% загальних витрат при веденні бізнесу), а практику тиражування ефективних механізмів господарювання можна кваліфікувати, як повсюдну [1]. Як правило, комплексні роботи з удосконалення механізмів управління носять цільовий характер, а форма організації всього комплексу робіт має статус цільового проекту. Практика кадрового забезпечення робіт в даній області припускає цілеспрямовану спеціальну підготовку фахівців з вельми великого спектру наукових знань. Це знаходить відображення і у вимогах освітніх стандартів країн Європи та Америки. Тому програми підготовки фахівців в університетах охоплюють такі важливі напрямки, як:

- стратегічне управління,
- моделювання бізнес-процесів,
- системи менеджменту якості,
- контролінг,
- корпоративні системи ERP-класу,
- управління проектами.

Таким чином, можна констатувати, що сучасна практика створення ефективних механізмів управління підприємствами та організаціями в зарубіжному досвіді носить комплексний цілеспрямований характер і охоплює багато сфер діяльності у тому числі науку і освіту.

Перед керівництвом вітчизняних підприємств стоїть завдання з вдосконалення концептуальних підходів до управління великими промисловими підприємствами в умовах глобалізації галузей та збільшує ризик. Достатня капіталізація підприємств є необхідною умовою для залучення інвестицій, позикового капіталу, участі у великих проектах поряд зі світовими лідерами. У цих умовах актуалізуються питання, пов'язані з виявленням факторів, що визначають капіталізацію компаній, і можливість управління ними.

Перехід на вартісні принципи управління підприємствами передбачає глибоку стратегічну реструктуризацію, яка включає: зміну системи матеріального заохочення менеджменту, вдосконалення інвестиційної та інноваційної політики, виявлення слабких сторін та їх усунення в системі стратегічного управління, системи планування і контролю, введення показників результативності діяльності бізнес-підрозділів і підприємства в цілому, які дозволяють оцінювати внесок менеджерів в успіх. В промислових галузях нерідко високі фінансові та операційні результати в окремі періоди можуть бути досягнуті за рахунок сприятливої ситуації на ринку сировини, а не завдяки зусиллям менеджменту. Часто менеджери намагаються за допомогою фінансових маніпуляцій максимізувати капіталізацію, однак, як показує практика, дані дії не приносять успіх в довгостроковій перспективі. Для інвесторів важливий внесок менеджерів у зростання капіталізації, їх зацікавленість у цьому.

Прихильники впровадження принципів стратегічного управління стверджують: дієва система корпоративного управління важлива як один з головних інструментів створення акціонерної вартості. Збільшення цінності компанії, яка виражається її капіталізацією у разі ліквідного фондового ринку, або можливої ліквідної ціною за відсутності такого, є однією з ключових цілей, які ставить перед собою власник.

Між тим, численні дослідження, проведені в різних країнах фахівцями в області корпоративного управління, до теперішнього часу не можуть дати однозначної відповіді на питання: чи існує емпірична залежність фінансових показників компанії (насамперед, чистого прибутку і зростання акціонерної вартості) від якості стратегічного чи корпоративного управління?

Аналіз проблемних питань управління для великих промислових підприємств та порівняльний аналіз роботи підприємств розвинутих країн Західної Європи [2] дозволяє зробити наступні висновки:

- сформований рівень розвитку функціонального спектру управління не має необхідної повноти для забезпечення сталого розвитку в мінливих зовнішніх умовах;
- методична наповненість вітчизняної практики управління не охоплює на сучасному рівні розвитку вирішення питань стратегічного управління, маркетингових досліджень, управління якістю, управління витратами, підготовки персоналу;
- рівень документального оформлення змістовної частини функцій і процедур управління має не достатню деталізацію, а практика цільового ведення робіт з комплексного вдосконалення механізмів управління незначна;
- комп'ютерне забезпечення управлінської та виробничої діяльності, рівень підтримки бізнес-процесів слід характеризувати, як таке, що має слабкий розвиток;
- практичний досвід успішних модернізацій з метою створення сучасних механізмів стратегічного управління на великих промислових підприємствах незначний;
- рівень витрат для промислових підприємств на створення і підтримку технологій управління надзвичайно низький (менше 1% у загальній структурі витрат).

Тому рівень наукового обґрунтування та супроводу в даній області вимагає комплексного розвитку з охопленням різних областей знань.

Безсумнівно, активізація практичних робіт зі створення ефективних механізмів стратегічного управління а, отже, і технологій управління затребувані часом. У зв'язку з цим, промисловим підприємствам необхідно формувати активну внутрішню політику для вирішення означених проблемних питань.

Підвищення ефективності стратегічного управління компанією на сучасному етапі розвитку нерозривно пов'язане з питаннями формування та управління капіталізацією. Численні дослідження показують, що низькі фінансові та операційні результати, низька капіталізація підприємств та інші негативні моменти в діяльності можуть свідчити про недостатньо ефективне управління компанією, і при правильному комплексному підході менеджери можуть використовувати резерви компанії для досягнення цілей.

Основними факторами ефективності управління традиційно були прибуток, виручка, обсяги виробництва, виробнича ефективність та ін. В даний час більшої актуальності набуває концепція управління, спрямована на підвищення капіталізації (value based management), в якій основним критерієм ефективності виступає капіталізація. Дана концепція з'явилася в середині 80-х в США [3].

На початку 2000-х даний підхід став застосовуватися і в Україні, ряд компаній, що намагалися відповідати західним стандартам ведення бізнесу, стали активно впроваджувати і застосовувати дану концепцію. Сьогодні для розвинених ринків концепція управління капіталізацією є дуже популярною, вона підкреслює ступінь відповідності сучасним стандартам. Суть її в тому, що стратегічне управління компанією має сприяти зростанню ринкової капіталізації компанії, тобто має бути спрямоване на максимізацію добробуту акціонерів. Концепція управління капіталізацією – система оцінки впливу факторів на результат, виражений у капіталізації, і побудова управління з урахуванням цих важелів [4]. На сьогоднішній день концепції управління, спрямована на підвищення капіталізації, зазнала значних змін: змінилося ставлення до факторів, які лежать в основі концепції.

На сьогоднішній день прийняття ефективних управлінських рішень пов'язане з питаннями підвищення капіталізації великих промислових підприємств. Показник зростання капіталізації є ключовим індикатором ефективності стратегічного управління підприємствами. Низька ринкова капіталізація українських промислових підприємств у порівнянні з зарубіжними аналогами, порівнянними за розміром бізнесу, викликає необхідність більш детального розгляду причин даної диспропорції і розробки ефективних методів управління, спрямованих на підвищення капіталізації компаній.

Але слід зазначити, вітчизняні підприємства мають обмежений потенціал із залучення інвестицій для розвитку свого бізнесу через низьку ринкову капіталізацію. Враховуючи стратегічну значимість промислового комплексу, підвищення ефективності управління у ключових українських компаніях є актуальним завданням для економіки в цілому. Темпи розвитку галузі відображають динаміку економічного зростання країни через високу взаємозалежність з іншими галузями.

Висновки. Теоретичне підґрунтя для розв'язання проблем стратегічного управління підприємством має значні історичні напрацювання й тенденцію вдосконалення методологічної бази відповідно до потреб і вимог кожного етапу становлення ринкової економіки. На основі узагальнення результатів вітчизняних та зарубіжних досліджень із питань стратегічного управління встановлено, що концепція стратегічного управління трансформувалася від поточного планування та бюджетування до управління на основі гнучких екстрених рішень (стратегічне управління). Зміна й ускладнення умов середовища суб'єктів ринку зумовили більшу варіативність стратегічних рішень і потребу їх подальшого розвитку. Обґрунтовано, що перспектива розвитку сучасних концепцій стратегічного управління пов'язана з орієнтацією на ідеї зростання капіталізованої вартості, що відповідає тенденціям глобалізованого суспільства.

Перед кривництвом вітчизняних підприємств стоїть завдання вдосконалення концептуальних підходів до управління бізнесом в умовах глобалізації промислових галузей та збільшує ризик. Достатня капіталізація компаній є необхідною умовою для залучення інвестицій, позикового капіталу, участі у великих проектах поряд зі світовими лідерами. У цих умовах актуалізуються питання, пов'язані з виявленням факторів, що визначають капіталізацію компаній, і можливістю управління ними.

Виручка і прибуток є найважливішими чинниками формування ринкової вартості великих промислових підприємств. Спостереження за динамікою капіталізації публічних компаній в Україні у зіставленні з динамікою доходів від основної діяльності та фінансових результатів (прибутку) показує, що в довгостроковому періоді малоімовірно досягти зростання ринкової вартості компанії без відповідного зростання виручки і прибутку. Таким чином, стратегічні управлінські впливи, що забезпечують зростання виручки і прибутку, є ефективним фактором управління капіталізацією підприємств.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Дедов О.А. Современные подходы к модернизации управления промышленным предприятием [Электронный ресурс] // Российское предпринимательство. — 2002. — № 5 (29). — с. 74-79. — Режим доступа: <http://www.creativeconomy.ru/articles/8309/>.
2. Тимонин А.А., Дедов О.А. Логистика и контроллинг материальных потоков на промышленном предприятии / А. А. Тимонин, О. А. Дедов // Российское предпринимательство. — 2001. — № 7 (19). — с. 105-111.
3. Гусейнов Б.М. Влияние уровня корпоративного управления на стоимость российских вертикально-интегрированных нефтегазовых компаний /Б. М. Гусейнов // Нефтегазовое дело, №5, 2011. — с. 439-450.
4. Волков Д.Л. Теория ценностно-ориентированного менеджмента: финансовый и бухгалтерский аспекты /Д. Л. Волков. – СПб.: Изд-во «Высшая школа менеджмента», 2008. – 320 с